

Maja Gellein

Trygghet og tilhørighet som fundament for læring og utvikling

En studie av en lærers arbeid for trygge relasjoner i en mottaksklasse

Bacheloroppgave i Pedagogikk og elevkunnskap 4 (1-7)

Veileder: Gro Marte Strand

Mai 2019

Maja Gellein

Trygghet og tilhørighet som fundament for læring og utvikling

En studie av en lærers arbeid for trygge relasjoner i
en mottaksklasse

Bacheloroppgave i Pedagogikk og elevkunnskap 4 (1-7)
Veileder: Gro Marte Strand
Mai 2019

Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet
Fakultet for samfunns- og utdanningsvitenskap
Institutt for lærerutdanning

Abstract

This study is about relationship building in an introduction class. In today's multicultural society it is important to know something about how a teacher can facilitate minority students. It is relevant and important to be aware of the importance of safe relationships in school. That the students feel belonging and security is essential for them to be able to focus their attention on development and learning.

By looking at the research question: "In what way does a teacher for a reception class facilitate for the development of safe relationships in the class?" The study shows that there are several things a specific teacher does to build relationships that are important. The categories that have been prepared through analysis of the data material are: school-home collaboration, see the student - direct relationship building and play and physical activity. The study also addresses challenges in relation to building relationships, by looking at, among other things, what one as a teacher must be aware of in connection with the establishment of new relationships.

Sammendrag

Denne studien tar for seg relasjonsbygging i en mottaksklasse. Det er i dagens flerkulturelle samfunn viktig å vite noe om hvordan man som lærer kan legge til rette for minoritets elever. Det er aktuelt og vesentlig å være bevisst på viktigheten av trygge relasjoner i skolen. At elevene føler tilhørighet og trygghet er essensielt for at de skal kunne rette sin oppmerksomhet mot utvikling og læring.

Ved å se på problemstillingen: «*På hvilken måte legger en lærer i en mottaksklasse til rette for utvikling av trygge relasjoner i klassen?*» viser studien at det er flere ting en spesifikk lærer gjør for å bygge relasjoner som er viktig. Kategoriene som har blitt utarbeidet gjennom analyse av datamaterialet er: skole-hjem samarbeid, se eleven – direkte relasjonsbygging og lek og fysisk aktivitet. Studien tar også for seg utfordringer ved relasjonsbygging, ved å blant annet se på hva en som lærer må være bevisst på i forbindelse med etablering av nye relasjoner.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	1
1.1 Bakgrunn for temavalg og problemstilling	1
1.2 Avgrensning	2
1.3 Begrepsavklaringer.....	2
2.0 Teori	3
2.1 Minoritets elever i norsk skole.....	3
2.2 Relasjoner	4
2.2.1 Viktigheten av å føle tilhørighet.....	5
2.3 Skole-hjem samarbeid.....	5
2.4 Læring gjennom lek	6
2.5 Formålsparagrafen.....	7
3.0 Metode	8
3.1.1 Innsamling av data gjennom intervju/samtale.....	8
3.1.2 Analyse av datamaterialet	8
3.1.3 Observasjoner som supplement til intervjuet.....	9
3.2 Reliabilitet og validitet – hvor pålitelig er innhentet data?.....	9
3.3 Etikk	10
4.0 Presentasjon av funn - Resultater av intervju og observasjon	10
4.1 Skole-hjem samarbeid.....	11
4.2 Se eleven – direkte relasjonsbygging.....	11
4.3 Lek og fysisk aktivitet.....	12
5.0 Diskusjon	13
5.1 Utfordrende relasjoner	14
5.2 Viktigheten av trygge relasjoner.....	15
5.3 Viktigheten av et godt skole-hjem samarbeid.....	16
5.3.1 Kulturforskjeller.....	17
5.3.2 Bruken av tolk.....	17
5.4 Forventninger til elevene.....	18
5.5 Lek og dens betydning.....	18
6.0 Konklusjon	20
6.1 Videre forskning.....	21
7.0 Litteraturliste	22
8.0 Vedlegg	25
8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide	25
8.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema.....	26

1.0 Innledning

1.1 Bakgrunn for temavalg og problemstilling

Vi har i Norge i dag 765 108 personer (SSB, 2019) som av ulike grunner har innvandret til Norge. Gjennom dette blir befolkningen vår mangfoldig (Barne og likestillingsdepartementet, 2013). Det er avgjørende at de som kommer blir tatt godt i mot, og lærer seg språket tidlig for å kunne være en del av og bidra i samfunnet vårt. Viktigheten av at minoritetsspråklige elever blir tatt vare på i skolen understrekes i St.melding 30: *Kultur for læring*. Her hevdes det at: «Skolen er samfunnets viktigste kilde til integrering, og dermed er det urovekkende at minoritetsspråklige elever kommer relativt dårligere ut i kartlegginger av elevenes utbytte av opplæringen» (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004, s.14).

Denne bacheloroppgaven tar for seg relasjonsbygging i en mottaksklasse på småtrinnet. Det er flere grunner til at dette temaet ble valgt, men først og fremst er dette et relevant tema i dagens flerkulturelle og mangfoldige samfunn. I St.melding 30: *Kultur for læring* hevdes det også at «å finne seg til rette i skolen er særlig viktig for minoriteter. Elevenes følelse av å kjenne igjen skolen han/hun går på som sin skole, påvirkes av hvilke signaler skolen og samfunnet uttrykker om minoritetselvenes tilhørighet» (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004, s.12). Hensikten med denne studien er å undersøke og belyse hvordan en lærer jobber for at elevene skal få en best mulig start på sin nye tilværelse gjennom trygge relasjoner i klassen. Som lærerstudent synes jeg det er interessant å se på ulike utfordringer som kan oppstå i skolen, og interessen for integrering ble enda større da jeg fikk erfare det i praksis i en mottaksklasse.

Vi vet at minoritets elever har et annet utgangspunkt når de begynner på skolen enn det majoritets elever har. Dette handler både om at de ikke kan språket, men også om den skolebakgrunnen de har, eller i mange tilfeller ikke har. Med andre ord, handler det om at de kommer fra en helt annen kultur med individuelle bakgrunner. Noen kommer som flyktninger, noen på grunn av familiegjenforening, mens andre kommer til Norge fordi foreldrene har fått jobb her. Felles for elevene er likevel at de relasjonene de skaper kan være med på å legge et grunnlag for det nye livet de skal få her. De har flyttet til et helt nytt og fremmed land hvor de ikke kan språket, normene eller reglene, og må lære seg hvordan ting fungerer både på skolen og i samfunnet forøvrig. De amerikanske forskerne Deci & Ryan (2000) hevder at behovet for tilhørighet må være dekket før man kan orientere seg mot og

interessere seg for læring og utvikling (I Uthus, 2017, s.159). Lærerens rolle, spesielt i en mottaksklasse, blir dermed å være den trygge voksne som gjør at de etterhvert kan føle seg som en del av fellesskapet og klassen de skal være en del av. Hensikten med denne studien er å få mer kunnskap som forhåpentligvis kan bidra til at jeg som lærerstudent kan legge til rette for en bedre skolehverdag for mine fremtidige elever.

I lys av dette vil følgende problemstilling besvares: *På hvilken måte legger en lærer i en mottaksklasse til rette for utvikling av trygge relasjoner i klassen?*

1.2 Avgrensning

Oppgavens fokus er både relasjoner mellom lærer og elever, og relasjoner elever seg i mellom. Problemstillingen vil bli besvart gjennom å se teori og forskning i sammenheng med funnene som er blitt gjort. Dette vil danne grunnlaget for en diskusjon, som til slutt vil lede til en konklusjon. Det er svært mye forskning og teori som kunne vært relevant og interessant å inkludere i en slik oppgave, men på grunn av oppgavens begrensede omfang har jeg vært nødt til å være selektiv i utvelgelsen.

Språk vil være en naturlig del av denne oppgaven fordi den dreier seg om en mottaksklasse som vil si at læreren og elevene ikke har felles språk i begynnelsen. Likevel vil ikke språk bli utdypet med bakgrunn i teori, men likevel bli nevnt og sett i lys av kategoriene fordi det kan ses i sammenheng med mange av funnene som blir gjort i denne studien.

1.3 Begrepsavklaringer

Her vil noen sentrale begreper for oppgaven kort bli presentert.

Mottaksklasse: Hauge (2014) definerer dette som et tilbud hvor nyankomne elever går «i egne grupper der det ble gitt intensiv norskopplæring med det som mål at elevene etter en periode skulle kunne følge all opplæring i ordinære klasser» (Hauge, 2014, s. 13). I Kommunene og fylkeskommunene kan selv velge om de ønsker å tilby et særskilt opplæringstilbud organisert i grupper, klasser eller skoler (Utdanningsdirektoratet, 2012, s.6). Det er altså ikke alle kommuner som tilbyr nyankomne elever å gå i en mottaksklasse eller innføringsklasse, som det også blir kalt. I denne oppgaven benyttes begrepet mottaksklasse.

Innvandrere: personer som er født i utlandet av to utenlandskfødte foreldre, og som på et tidspunkt har innvandret til Norge (SNL, 2018).

Minoritets elever: er ifølge Utdanningsdirektoratet (2015) elever med et annet morsmål enn norsk og samisk.

Majoritets elever: blir i denne sammenheng elever med norsk som morsmål.

2.0 Teori

For å få et bilde av minoritets elever i norsk skole, vil det først presenteres teori om dette. Videre vil det vises til viktigheten av skole-hjem samarbeid, samt forskning om skole-hjem samarbeid i forbindelse med minoritetsforeldre. Teori om relasjoner og tilhørighet blir presentert for å kunne gå dypere inn i selve hovedtemaet for denne studien. Videre vil Formålsparagrafen blir kort forklart, og til slutt presenteres det forskning om lek. I teoridelen fokuseres det på lek fremfor fysisk aktivitet, i og med at den fysiske aktiviteten ses som en naturlig del av leken.

2.1 Minoritets elever i norsk skole

I Stortingsmelding 6. (2013) *En helhetlig integreringspolitikk* er et viktig mål for regjeringens integreringspolitikk «å sørge for at alle som bor i Norge får brukt ressursene sine og tar del i fellesskapet» (Barne- og likestillingsdepartementet). Hauge (2014) hevder at Norge trenger den kompetansen innvandrerne bringer med seg, og at de bidrar med nødvendig arbeidskraft til samfunnet (s.264). I stortingsmeldingen blir det understreket at barna er fremtiden, og at «alle barn og unge, jenter og gutter, skal få likeverdig, tilpasset opplæring i barnehage og skole slik at alle får muligheter til å delta på ulike samfunns-arenaer» (Barne- og likestillingsdepartementet, 2013). Her avsluttes det med å hevdes at «en god utdanningspolitikk er en god integreringspolitikk» (Barne- og likestillingsdepartementet, 2013). Det er gjort mange studier på hvordan barn og unge med innvandrerbakgrunn presterer og/eller klarer seg i skolen. Ifølge Strand, Dahl Berge og Steen- Olsen (2017) viser disse studiene samlet at barn med innvandrerbakgrunn er en allsidig gruppe, og at det kan være botid, sosioøkonomiske faktorer og landbakgrunn som har noe å si for hvor godt elevene lykkes i skolen (s.117). Det viser seg at elever med innvandrerbakgrunn lykkes best på de skolene som setter deres kulturelle og språklige bakgrunn høyt (Strand, et.al, 2017, s.117). Når det kommer til å føle tilhørighet i skole- og læringsmiljøet, viser Strand, et.al (2017) til studier som viser at barn og unge med innvandrerbakgrunn kan streve med å bli inkludert, og at væremåter som skiller seg ut fra det som er vanlig blant norsk etniske barn og unge kan føre til utestenging fra fellesskapet med de jevnaldrende (s.117).

2.2 Relasjoner

Det finnes en rekke studier som viser at læreren er den viktigste faktoren for elevenes læring i skolen (Bø & Stenersen Hovdenak, 2011, s.70). Det blir dermed viktig med gode relasjoner mellom lærer og elev. Barn blir trygge når de opplever å bli forstått og anerkjent, og når vi voksne forsøker å forstå dem innenfra (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2016, s.13). Behovet for å bli forstått, er grunnleggende og allmennmenneskelig. Det å oppleve at andre forstår oss innenfra øker opplevelsen av å være i et fellesskap (Brandtzæg, et.al. 2016, s.13). Når læreren er oppriktig nysgjerrig, og innstilt på å forstå eleven vil han/hun lettere føle seg trygg og verdifull (Brandtzæg, et.al. 2016, s.13). En slik trygghet gir det beste utgangspunktet for læring (Drugli, 2012 i Brandtzæg, et.al. 2016, s.13). Røkenes & Hanssen (2015) beskriver tre forhold som er viktige for å utvikle en god relasjon til andre mennesker. Disse er væremåte, empati og anerkjennelse. Væremåte handler rett og slett om måten man er på, og ifølge Røkenes & Hanssen (2015) dreier det seg om hvordan den andre oppfatter en. Empati betyr innfølelse, altså å kunne leve seg inn i andres indre, subjektive opplevelser (Røkenes & Hanssen, 2015, s. 181). Dette kan en knytte til mentalisering, som i skolesammenheng, ifølge Brandtzæg, et.al. (2016) dreier seg om å forstå eleven innenfra og seg selv utenfra. Mentalisering handler også om å forstå at atferd henger sammen med tanker og følelser. Dermed kan en også forstå at vanskelig atferd ikke nødvendigvis betyr at elever har dårlige egenskaper, men at noe kan være strevsomt på innsiden (Fonagy mfl. 2007 i Brandtzæg, et.al. 2016, s.13). Mentalisering innebærer å forstå at elevens opplevelse av en situasjon kan være helt annerledes enn lærerens, i tillegg til å være oppmerksom på hvordan ens egen atferd påvirker eleven (Brandtzæg, et.al.2016, s.13). Evnen til å mentalisere som lærer er viktig for elevenes trygghet og mulighet til å lære og utvikle seg. Røkenes & Hanssen (2015) hevder at empati dreier seg om å forstå det den andre forstår, nemlig det den andre opplever (s.184). En kan si at anerkjennelse, empati og mentalisering går inn i hverandre. Ved å vise en annen person at man forstår dem og setter seg inn i deres følelser og opplevelser, vil vedkommende føle seg anerkjent.

Bø & Stenersen Hovdenak (2011) hevder at for elever som står i fare for å bli marginalisert i skolen er det ekstra viktig å oppleve støttende lærere som møter dem med respekt og forståelse (s.73). Videre hevder de at det for elever som har en vanskelig livssituasjon utenfor skolen er særdeles viktig å møte personlig støtte i skolen, i hovedsak gjennom å møte voksne som er villige til å lytte til dem (Woolfolk Hoy & Weinstein, 2006 i Bø & Stenersen Hovdenak, 2011, s.73). Det å ha forventninger til elevene sine trekkes også frem. Det er viktig

at læreren har forventinger til elevenes skolefaglige fremgang. Bø & Stenersen Hovdenak (2011) understreker at å ha høye forventninger til elevene sine, sammen med støtte og veiledning kan utgjøre en betydelig forskjell for elevene i positiv forstand (s.73–74).

2.2.1 Viktigheten av å føle tilhørighet

Å føle tilhørighet er et grunnleggende behov for alle mennesker og kan defineres som en medfødt tendens om å ønske aksept og forsøke å unngå avvisning (Baumeister og Leary 1995; DeWall og Deckman mfl.2011 i Uthus, 2017, s.159). I skolesammenheng dreier tilhørighet seg om noe mer enn kun å ha en plass i klassen og i klasserommet. Tilhørighet kan forklares som en følelse hos enkeltpersonen av å være i positiv emosjonell kontakt eller relasjon til andre mennesker (Uthus, 2017, s.159). Det er flere forskere som av ulike grunner hevder at tilhørighet er viktig. Som nevnt i innledningen, mener de amerikanske forskerne Deci & Ryan (2000) at behovet for tilhørighet må være dekket før man kan orientere seg mot og interessere seg for læring og utvikling (I Uthus, 2017, s.159). I skolesammenheng kan en si at tilhørighet dreier seg om at lærerne etablerer en god og trygg relasjon til elevene sine. Like viktig dreier det seg om at det i klassen etableres et godt klassemiljø hvor elevene har positive relasjoner til hverandre.

2.3 Skole-hjem samarbeid

Et godt skole-hjem samarbeid er avgjørende for å få til gode læringsvilkår for enkeltelever, samt for å skape et godt læringsmiljø på skolen, og/eller i den spesifikke klassen. Ifølge Utdanningsdirektoratet (2016b) er det viktig at foreldre støtter opp under egne barns utvikling og læring på skolen blant annet ved å samarbeide nært med barnas lærere. OECD- rapporten *Parents as partners in schooling 5* (1997) ser på samarbeidet mellom skole og hjem i ni OECD land (I Evensen, 2014, s.119). Denne rapporten viser at samarbeid mellom skole og hjem har positiv innvirkning på barnas utvikling og opplæring. I likhet hevdes det i artikkelen *Students well being* etter PISA-testene i 2015 at elever som svarer at de er «enige» eller «sterkt enige» i at foreldrene deres er opptatt av hva de jobber med på skolen, også er mer motivert for å gjøre det bra på skolen (OECD, 2017, s.50).

Samarbeidet mellom skole og hjem er skolens hovedansvar i form av at skolen skal invitere til et foreldremøte i begynnelsen av hvert skoleår, samt at de har ansvar for å opprette kontakt med foreldrene. På foreldremøtet skal foreldrene blant annet få informasjon om hvordan

skolen fungerer, innholdet i opplæringen og om hvilke rettigheter de som foreldre har til å medvirke i skolen og sine barns skolegang (Kunnskapsdepartementet, 2006). Alle foreldre har også rett på en samtale med barnets kontaktlærer minst to ganger i året (Kunnskapsdepartementet, 2006). Ifølge Strand, et.al. (2017) er det flere studier som viser at foreldre med innvandrerbakgrunn har liten kontakt med skolen og dermed mangler kunnskap om skolens innhold, men at de ønsker å lære mer om den (s.125). Både Bouakaz (2009) og Evensen (2014) peker blant annet på foreldrenes tidligere skoleerfaringer som en årsak til dette. Bouakaz (2009) understreker at skolen oppfattes som en myndighet som representerer staten i deres hjemland, og at foreldrenes medvirkning og rolle der er ikke-eksisterende (s.73). Lærerne i Bouakaz (2009) sin studie peker på språket som en utfordring for samarbeidet, og en lærer hevder at språket er et avgjørende hinder som må overvinnes (s.59). Det vises også til at foreldrene i forskningsprosjektet likevel er klare over forskjellene som finnes mellom systemene de har vært, og nå er en del av. Ifølge foreldrene i Bouakaz (2009) sitt forskningsprosjekt kommer utfordringene som ligger i skole-hjem samarbeidet av både det at foreldrene betrakter skolen som lærerens anliggende, samt at skolen ikke gir god nok informasjon om skolen som organisasjon og dens pedagogiske metoder (s.85).

Når det kommer til skole-hjem samarbeid i en mottaksklasse kan det ofte være relevant å bruke tolk. Ifølge Utdanningsdirektoratet (2016a) er god kommunikasjon viktig i møtet mellom skole og hjem. Dette er både for å ivareta rettighetene til barn og unge, men også for å få til en forsvarlig kommunikasjon som kan forebygge misforståelser mellom hjemmet og skolen. Utdanningsdirektoratet anbefaler derfor at skoleeiere legger til rette for bruk av tolk (2016a).

2.4 Læring gjennom lek

Man kan i dag se at det stadig blir mer fokus på lek og lekpregede aktiviteter i forbindelse med læring i skolen. Ifølge Lillemyr (2011) utvikler leken: språk, begrepsforståelse og barns kommunikative kompetanse (s.35). Videre viser han til at det av Læreplanverket i 1997 ble påpekt at en lekpreget tilnærming til organiserte oppgaver og aktiviteter kan skape motivasjon og interesse, og gjøre opplæringen spennende og allsidig (Lillemyr, 2011, s. 35). Det er altså flere grunner til at leken kan ses som viktig for arbeidet i skolen gjennom å bidra til elevenes utvikling og læring.

I leken tilegner barna seg kunnskap, prøver den ut og oppnår evner som de kan bruke i andre sammenhenger (Lillemyr, 2011, s.37). Elevene kan få innsikt om seg selv og samfunnet, og får mulighet til å bearbeide opplevelser, erfaringer og antakelser (Lillemyr, 2011, s.37). De utvikler også interesser og engasjement gjennom leken, noe som kan være med på å gi et godt grunnlag for læring og utvikling.

Lillemyr (2011) hevder at leken også vil bidra til å stimulere elevenes motivasjon for nye aktiviteter, og at barn har et sterkt behov for lek langt opp i skolealderen (s.37). Det er viktig å legge vekt på at barnet ofte lærer gjennom undring, eksperimentering, opplevelser og skapende aktiviteter. Gjennom leken får elevene muligheten til å lære på nettopp denne måten. Lillemyr (2011) understreker at leken for barn gjerne er lystbetont og et mål i seg selv (s. 38). Barn leker for å leke, og fordi det er gøy, ikke for noen annen grunn enn det. Den leken som er mest lystbetont synes å være når barna får bestemme og styre helt selv, altså fri lek. Et annet aspekt ved leken er at det kan være en arena for samspill og det å skape vennsksapsrelasjoner elever i mellom.

Lillemyr (2011) hevder også at det ikke alltid er så lett for barn med flerkulturell bakgrunn å beherske det kulturelle referansesystemet, språket og den norske kulturens koder (s.191). Leken kan være en arena for å lære seg å mestre dette. Videre vises det til opplevelsen, og dens viktighet for kvaliteten i både lek og læring (Lillemyr, 2011, s.191). Lillemyr (2011) hevder at:

Ved å veksle mellom lekens og læringens område, kan en oppnå å kople læring nærmere til kultur og identitet, eller gjøre læringen mer personlig om en vil. Personlig læring er læring som er sterkt motivert, og der opplevelsen spiller en sentral rolle (s.191).

Leken kan altså være en viktig ressurs i skolen, både for elevenes læring, språk- og begrepsutvikling, kommunikative kompetanse, motivasjon og relasjonsbygging. I St.melding 30: *Kultur for læring* understrekes viktigheten av fysisk aktivitet, og det hevdes at ved fysisk aktivitet «blir elevene mer opplagte og motiverte, og det blir mindre uro og økt konsentrasjon.» (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004, s.53).

2.5 Formålsparagrafen

Formålsparagrafen i opplæringsloven (2018, §1-1) beskriver formålet med opplæringen, og dermed lærernes samfunnsmandat. Den beskriver hva skolen som institusjon skal bidra med

til samfunnet. Formålsparagrafen involverer flere viktige aspekter ved utdanningen og nevner blant annet: foreldresamarbeid, menneskerettighetene, demokrati og likestilling, medvirkning og ikke minst livsmestring.

3.0 Metode

I denne delen av oppgaven vil jeg forklare bakgrunnen for valg av metode. Det vil bli lagt frem hvordan innsamling av data gjennom intervju har foregått, samt hvordan observasjoner har vært med på å supplere datainnsamlingen. Reliabilitet og validitet vil begrunnes, samt kort hvordan etikk er relevant i all forskning og hvorvidt etiske prinsipper har blitt fulgt.

3.1.1 Innsamling av data gjennom intervju/samtale

I denne studien har det blitt benyttet kvalitativ metode i form av en samtale med en lærer i en mottaksklasse. Jeg velger å kalle det en samtale, fordi det var det som Christoffersen og Johannessen (2012, s.78) kaller et åpent intervju, eller en samtale som er uformell og har åpne spørsmål rundt et på forhånd oppgitt tema. Christoffersen og Johannessen (2012) beskriver at samtaler er viktige for at mennesker skal forstå hverandre, svare på hverandres spørsmål, kommentere hverandres utsagn eller handlinger, samt beskrive hvilke intensjoner de har, hva de tenker, føler og mener (s.77). «Samtalen gir innblikk i personers livsverden – gjerne gjennom fortellinger og historier» (Christoffersen & Johannessen, 2012, s.77). Jeg benyttet meg av samtale som metode for å forstå denne læreren og hvordan hun tenker rundt det å bygge relasjoner i klassen. Samtalen foregikk på et møterom på skolen der læreren jobber. På grunn av nye personvernregler som påvirker meldeplikten til NSD, var det under gjennomføringen av denne studien ikke tillatt å ta lydopptak av samtalen. Dermed noterte jeg alt som ble sagt samtidig som læreren snakket, dette kan ha ført til at samtalen muligens ikke fløt like godt som den kunne ha gjort.

3.1.2 Analyse av datamaterialet

I etterkant av samtalen gikk jeg gjennom den transkriberte samtalen. Jeg benyttet meg av induktiv metode for analyse, som vil si at man bestemmer kategorier med utgangspunkt i datamaterialet (Nilsen, 2012). Jeg printet ut den transkriberte samtalen, og benyttet meg av åpen koding, hvor jeg markerte de ulike temaene som passet sammen, slik at de fikk ulike fargekoder. Åpen koding betyr ifølge Nilssen (2012) å identifisere, kode, klassifisere og sette navn på de viktigste mønstrene i materialet (s.82). Ved hjelp av koding og kategorisering definerte jeg følgende tre kategorier: Skole-hjem samarbeid, se eleven – direkte

relasjonsbygging, og lek og fysisk aktivitet. Samtalen ble benyttet som primærkilde for analysen, supplert med observasjoner.

3.1.3 Observasjoner som supplement til intervjuet

For å få et større datagrunnlag ble det gjennomført observasjoner av den samme læreren, både i klasserommet og på et foreldremøte. Gjennom observasjoner av læreren har man fått muligheten til å se på hvordan hun jobber i praksis. Dette kan gi en som forsker et større bilde og en egen oppfatning av helheten. Som Christoffersen & Johannessen (2012) hevder kan observasjon benyttes som en supplerende metode for å få svar på problemstillingen, eller for å undersøke den fra et annet perspektiv (s.63). Observasjonene mine kan dermed bidra til å underbygge påstander og meninger læreren ytret i samtalen, men det er som nevnt samtalen som er primærkilde for analysen.

3.2 Reliabilitet og validitet – hvor pålitelig er innhentet data?

Et vesentlig spørsmål i all forskning er hvor pålitelig innhentet data er. Reliabilitet handler om nøyaktigheten av undersøkelsenes data. Hvilke data som blir brukt, måten det samles inn på og hvordan det bearbeides (Christoffersen og Johannessen, 2012, s.23). Validitet handler om hvor godt, eller relevant innhentet data representerer fenomenet (Christoffersen og Johannessen, 2012, s.24). Fenomenet som skal beskrives i denne studien er relasjonsbygging i en mottaksklasse. For å gjøre dette vil det å ha en samtale hvor læreren får mulighet til å utdype og beskrive fenomenet være en måte se på fenomenet på, samt en side av saken. Det blir i denne studien viktig å merke seg at fenomenet ikke blir sett på fra elevenes side. Det kan dermed hende at de har en annen oppfatning av hvordan læreren jobber.

I denne studien er det kun én lærer som blir intervjuet, hvilket det er flere grunner til. Dette er først og fremst på grunn av at jeg ønsket å få større forståelse for problemstillingen ved å gå i dybden istedenfor å favne bredt. Derfor har jeg hatt fokus på en mottaksklasse som jeg har observert over tid og en lærer som jeg fikk observert over tid og gjort et mer omfattende dybdeintervju med. Denne læreren er svært erfaren på området, og har dermed mye å komme med og si om fenomenet.

I og med at jeg kun har intervjuet én lærer kan det argumenteres for at det er for få informanter, og at det ikke er representativt for hvordan lærere arbeider generelt. På den

annen side kan det hevdes at det kun er ved å gjøre en dypere studie, som her er tilfellet at man kan observere og avdekke tendenser som kan være overførbare for mange andre lærere i den samme situasjonen. Hensikten med denne studien er å se på hvordan denne læreren arbeider for å bygge relasjoner, og ved å samtale med en lærer med mye erfaring på området vil man kunne få se en side av feltet. Det dreier seg altså om å få et bilde av hvordan ting fungerer i en mottaksklasse, og hvordan en spesifikk lærer jobber for å bygge trygge relasjoner i klassen sin. Denne læreren har som nevnt lang erfaring innenfor feltet. Hun er engasjert i sitt fagfelt og henter kunnskap og erfaring fra både inn- og utland. Mottaksteamet består av 5 kontaktlærere, en faglærer, samt miljøarbeidere og/eller assistenter. Mottaksteamet jobber også tett med et stort antall morsmåslærere. Med dette vil jeg si at min intervjuperson kan være en representant for hvordan slike team jobber og de holdninger de representerer. Denne oppgave kan derfor si noe om tendenser som kan være gjeldende, og som andre lærere og skoler kan ha nytte av.

3.3 Etikk

Denne studien har blitt utført i samsvar med de etiske retningslinjene i henhold til NESH (2016). Det ble i forkant av intervjuet informert om at det er frivillig å delta, og at man kan trekke seg når som helst uten at det blir noe problem. Læreren signerte et samtykkeskjema som inneholdt informasjon om dette, og informanten er i oppgaven blitt anonymisert pga. personvernregler.

4.0 Presentasjon av funn - Resultater av intervju og observasjon

Gjennom intervjuet kom det tydelig frem at denne læreren er svært opptatt av relasjoner og ser det som en viktig del av hennes arbeid. Hun sa i begynnelsen av intervjuet at hun foretrekker å jobbe på småtrinnet på grunn av nettopp dette. Hun presiserte også at det er minoritetsfeltet som interesserer henne. Hun sa blant annet: «(...) fordi min styrke er i det sosiale fremfor det faglige, jeg er en dyktig sosiallærer med interesse for ulike fag, men jeg trives mye bedre der vi driver relasjonsbygging i begynneropplæringa.». Viktigheten av gode trygge relasjoner understrekes blant annet gjennom et eksempel fra en klasse hun hadde hatt tidligere. I denne klassen måtte de bruke lang tid på å jobbe med relasjonene og klassemiljøet før de kunne begynne å jobbe med det faglige. Hun sa: «(...) måtte vi jobbe lenge med relasjonsbygging og å få elevene til å bli trygge før vi kunne begynne å jobbe faglig».

4.1 Skole-hjem samarbeid

Det var flere aspekter denne læreren så på som viktige for at de trygge relasjonene i klassen (både lærer- elev og elev- elev) skulle kunne bli til og eksistere. Først og fremst snakket hun om foreldresamarbeidet og hvor viktig det er for en god relasjon. Hun nevnte at det er flere grunner til dette, blant annet at det er viktig for henne å vite hvordan man som lærer skal ta i mot eleven, samt hvordan man kan legge til rette for den spesifikke eleven. Videre snakket hun om viktigheten av at foreldrene har tiltro til læreren og at de snakker fint om henne overfor eleven, slik at eleven også vil tenke at læreren er en person man kan like, og stole på. Kulturforskjeller kom også frem som et viktig aspekt. I mottaksklasser går det kun elever fra andre land og kulturer, og mange kan ha et helt annet syn på skolen enn det vi har i Norge. Dette uttrykte hun at kunne bli et problem dersom man ikke var nøye på å uttrykke overfor foreldrene at man ønsker at de skal delta og engasjere seg i sine barns skolegang. Om dette sa hun blant annet: «(...) Og vi ser jo ut i fra forskning at de foreldrene som involverer seg gir også elever med best resultater og trivsel i skolen».

Gjennom observasjoner kom det frem at denne læreren var tydelig opptatt av samarbeidet med foreldrene. På et foreldremøte var foreldrene i alle mottaksklassene på denne skolen til stede, og de som snakker samme språk satt sammen med felles tolk. Læreren påpekte på møtet hvordan samarbeidet mellom skole og hjem fungerer i Norge. Hun forklarte at det er lovpålagt, og hun var opptatt av å få frem at det er ønskelig at foreldrene engasjerer seg i sine barns skolegang. På møtet sa hun blant annet: «forskning viser at elever som har foreldre som engasjerer seg i deres skolegang, er også elever som skårer bedre på skolen». Da hun sa dette var det med en vinkling til at man ikke nødvendigvis må ha høy utdanning eller kompetanse for å engasjere seg i sine barns skolegang.

4.2 Se eleven – direkte relasjonsbygging

Læreren mente at det å se elevene er utrolig viktig. Det er ønskelig at de skal føle at hun bryr seg om dem. Hun vil at elevene skal føle at hun er genuint interessert i dem, ønsker å ha dem der og være sammen med dem. Det å ha forventninger til barnet, og ha troen på barnet er også noe hun synes er viktig for at de skal føle at de mestrer, samt at de kan bidra med noe inn i fellesskapet i klassen. I forbindelse med spørsmål om mangel på felles språk kan komplisere relasjonsbyggingen, understreker hun at vi kan kommunisere svært mye med kroppsspråket vårt. Individet trekkes også frem, og hun poengterer at alle elever er forskjellige, med ulike personligheter. Hun hevder at det er dette som i hovedsak vil påvirke hvordan relasjonen

utvikler seg til den spesifikke eleven. Det kommer frem at de elevene som er mer innesluttet, og som nesten ikke sier et ord eller gir fra seg en eneste lyd kan ta lenger tid å komme inn på enn de elevene som byr på seg selv fra første stund. Her understreker hun poenget sitt med en sammenlikning med majoritets elever:

«Jeg har jo jobbet i ordinære klasser også, og det vil jo si et flertall av norskspråklige barn, og man kan streve med å få en relasjon til noen der også, mens andre kommer med en gang.»

Læreren tar også opp at man kanskje ikke finner den berømte kjemien, som hun kaller det, med alle. Her poengterer hun at dette gjelder for alle elever og at relasjonen alltid er lærerens ansvar. Dersom det oppstår uønskede situasjoner, ser hun det som viktig å vise overfor eleven at det er atferden man ikke liker, og ikke selve eleven. Hun er opptatt av at man skal vise eleven at man setter pris på han/henne uansett.

Mine observasjoner av denne læreren har blant annet vist at hun i sine timer har et tydelig kroppsspråk. Hun viser med hele seg når hun skal forklare ting og er opptatt av at alle elevene skal forstå, eksempelvis hva de skal gjøre i timen. Det er i undervisningen alltid fokus på å bruke illustrasjoner, symboler og konkreter. Hun bruker også de andre elevene som tolker når det dreier seg om elever med samme språk. Eleven som blir brukt som tolk har vært i klassen lenger og kan dermed oversette. Videre er hun tydelig på å vise elevene hva hun synes er greit og ikke ved å snakke med dem dersom det oppstår uønskede situasjoner, eller si i fra hvis hun ikke liker oppførselen deres. Et eksempel på dette var i oppstarten av en time hvor hun forklarte samtidig som hun viste hva de skulle gjøre i denne timen. Den ene eleven forstyrret og det gikk utover de andre. Her var læreren rask på å fortelle eleven som forstyrret at hun ikke likte oppførselen hans, og at dersom han ikke oppførte seg måtte han gå ut. Eleven ble svært fornærmet, men ble helt stille og læreren kunne fortsette å forklare. Når det skulle deles ut materialer til elevene etter at læreren hadde forklart hva de skulle gjøre var hun det man kan tolke som litt ekstra «varm» mot eleven som hadde forstyrret tidligere.

4.3 Lek og fysisk aktivitet

Det kom tydelig frem at lek og fysisk aktivitet settes høyt av læreren i denne mottaksklassen. Læreren er opptatt av å bruke leken mye og i mange ulike sammenhenger. Hun understreker viktigheten av fysisk aktivitet gjennom blant annet «Det er det de er bygget for, de er jo ikke

bygget for å sitte på en stol ved en pult». Videre understreker hun viktigheten av lek, å lære gjennom lek og å være sammen i leken:

«Også er det rom for lek, og lek avler spontanitet og glede, og når man er glad og spontan gir man mer av seg selv, og glemmer at man er sjenert, glemmer at man ikke kan språket, glemmer kanskje det vonde som har skjedd i går, eller for et år siden eller noe som tynger deg. Du er bare i nuet, du får lov å bare være barn og være sammen med andre barn og le høyt og leke og løpe og det tror jeg er det beste utgangspunktet for å bli kjent og for å være sammen da, så leken, om det er i klasserommet eller om det er i gymsalen, den opplever jeg som kjempe viktig.»

Hun er også veldig opptatt av at klassen skal gjøre og oppleve ting sammen for å ha noen felles opplevelser som de senere kan samtale om og mimre om. Spesifikt for elev-elev-relasjonen understrekes samarbeidsoppgaver. Hun forklarer at det er viktig at elevene lærer å samarbeide med andre gjennom å la hverandre slippe til og komme med innspill. Videre hevder hun at det er svært viktig at elevene lærer seg å danne relasjoner til andre og nye mennesker, og at dette er noe de må mestre selv for å mestre livet. Hun er også opptatt av å skape et miljø hvor elevene er positive, hjelper og støtter hverandre.

Mine observasjoner har vist at hun ofte tar en lek midt i undervisningen dersom hun ser at det er behov for det, altså dersom elevene er ukonsentrerte, eller urolige. Noen ganger rydder de klasserommet og tar en lengre lek. Klassen har også 15 minutter fysisk aktivitet hver dag hvor de har ulike gymsalsaktiviteter, samarbeidsoppgaver, stafetter osv. På fredager har klassen utedag, hvor det ut fra mine observasjoner har vært fokus på «norsk» vintersport, som skøyter og ski. Ut i fra observasjonene er det tydelig at elevene setter stor pris på lek i undervisningen. Elevene gleder seg også til å ha fysisk aktivitet hver dag, og kan bli veldig skuffet dersom det av en eller annen grunn må nedprioriteres en dag.

5.0 Diskusjon

I denne delen av oppgaven vil resultatene av intervju og observasjoner ses i sammenheng med teorien, og gjennom dette etterhvert besvare problemstillingen: *På hvilken måte legger en lærer i en mottaksklasse til rette for utvikling av trygge relasjoner i klassen?*

Teorien viser at det er flere aspekter som er viktige når det gjelder å bygge relasjoner til andre mennesker. En grunnleggende følelse av tilhørighet hos elever er først og fremst viktig for at de skal føle seg trygge. Det vises også til tre forhold som er viktige for å utvikle en god relasjon til en annen person, nemlig; empati, anerkjennelse og væremåte. Ikke minst er det som lærer viktig å være forståelsesfull og å ha tydelige forventninger til elevene sine. Når det gjelder å føle tilhørighet i skole- og læringsmiljøet, har vi sett at studier viser at barn og unge med innvandrerbakgrunn kan streve med å bli inkludert. Dermed kan en si at elever med minoritetsbakgrunn er i en ekstra utsatt posisjon for å havne utenfor og/eller ikke lykkes like godt som majoritets elevene i norsk skole. Slik som Bø & Stenersen Hovdenak (2011) også hevder, kan det være ekstra viktig for elever som står i fare for å bli marginalisert i skolen å oppleve støttende lærere som møter dem med respekt og forståelse. Funnene viser at den aktuelle læreren er støttende og opptatt av at elevene skal ha det bra. Hun er generelt opptatt av relasjoner i klassen og sier selv at hun er best på det sosiale og er en dyktig sosiallærer. Av teorien kan vi også se at barn blir trygge når de opplever å bli forstått og anerkjent. Følelsen av tilhørighet dreier seg også om å ønske aksept, og enkeltmenneskers behov for positive relasjoner til andre mennesker. Den aktuelle læreren er opptatt av at elevene skal føle seg sett, at hun bryr seg om dem og at hun ønsker å ha dem i klassen sin. Hun er også tydelig ovenfor elevene i hva hun synes er greit og ikke, samtidig som hun er tydelig i kroppsspråket sitt. Kroppsspråket dreier seg om måten man er på og kan knyttes til ett av forholdene Røkenes og Hanssen (2015) hevder er viktig for å utvikle en relasjon til andre mennesker, nemlig væremåte. I forbindelse med dette kan en spørre seg hvordan det er i tilfeller hvor læreren ikke er særlig opptatt av disse aspektene, og heller ikke er like konsis i både kroppsspråk og tydelighet. Da kan det tenkes at det kan bli vanskeligere å få en relasjon til elevene sine. Ved dette kan det også være grunn til å tro at elevene vil finne det vanskeligere å forholde seg til læreren, og relasjonsbyggingen kan bli utfordrende.

5.1 Utfordrende relasjoner

Hva kan så være lærers utfordringer med å bli kjent med og bygge relasjoner til elevene sine? I intervjuet gravde jeg dypere i dette, og mangelen på felles språk ble tatt opp. Som nevnt er det i en mottaksklasse kun nyankomne elever, og de kan dermed ikke norsk. Det er altså ikke felles språk mellom mange av elevene og ei heller mellom læreren og elevene. Hva var lærerens syn på dette? Min studie viser at mangelen på felles språk i seg selv ikke er et problem/hinder for å bygge relasjoner mellom lærer og elev eller mellom elev og elev. Både intervju og observasjoner kan tyde på at det er lærerens innstilling, ambisjoner og væremåte

som er avgjørende for hvordan hun på tross av ulike språk i klassen lykkes med å etablere relasjoner både mellom lærer og elever, samt elev-elev. Det er tydelig at vi heller må se på enkeltindividet, og personlighetstrekkene elever og lærer har. Som læreren uttrykker, er det enkeltelevens personlighet som vil ha noe å si for hvordan relasjonene utvikler seg.

Læreren opplever at det er likt å etablere relasjoner til minoritets elever som til majoritets elever, og at det er kjemien mellom lærer og elev, og mellom elev og elev som i stor grad vil påvirke hvordan man lykkes med å etablere trygge og gode relasjoner. Dette er et interessant funn, samt en viktig erkjennelse av at det ikke alltid lykkes. Videre er det tydelig hvem sitt ansvar relasjonen er, nemlig lærerens. Det at relasjonene mellom både lærer og elev, og elev-elev alltid er lærerens ansvar, kan en si at legger føringer for hvordan skolen må arbeide. Det burde være fokus på å legge et godt grunnlag for læring hos alle elever gjennom å begynne med relasjonsbyggingen og være særlig observant på dette.

Videre kan dette ses i sammenheng med mentaliseringsevnen, som Brandtzæg, et.al. (2016) trekker frem. I intervjuet hevder læreren at det er viktig å understreke at det i uønskede situasjoner er viktig å vise at det er atferden som ikke tolereres, og ikke selve eleven. Som allerede vist i teoridelen handler det altså om å forstå at vanskelig atferd ikke nødvendigvis betyr at elever har dårlige egenskaper, men at noe kan være strevsomt på innsiden.

Mentalisering dreier seg også om å være oppmerksom på hvordan ens egen atferd påvirker eleven. Her kan det tenkes at dersom en lærer har elever som en synes det er vanskelig å etablere relasjon til, kan det være relevant å gå inn i seg selv og se seg selv utenfra. I og med at det handler om å være observant på hvordan ens egen oppførsel påvirker eleven, må man være særlig oppmerksom på hva man selv gjør som gjør at det er vanskelig. Den aktuelle læreren nevner at hun er opptatt av å vise elevene sine at man liker dem uansett. Med bakgrunn i det Brandtzæg, et.al. (2016) skriver om mentalisering, kan det kan være grunn til å tro at hun er et godt eksempel på hvordan man skal være ovenfor elevene sine.

5.2 Viktigheten av trygge relasjoner

Det er tydelig at trygge relasjoner i klassen er grunnleggende for at elevene skal føle at de hører til, og for å legge et godt grunnlag for at de etterhvert skal kunne rette sin oppmerksomhet mot utvikling og læring. Læreren trakk blant annet frem viktigheten av å føle seg trygg gjennom et eksempel fra en klasse hun hadde hatt tidligere. Her fortalte hun at de måtte bruke lang tid på det sosiale og å få elevene til å bli trygge før de kunne begynne å

jobbe med det faglige. Dette bekreftes av teorien, som hevder at behovet for tilhørighet må være til før man kan orientere seg mot og interessere seg for læring og utvikling. Videre kan det være grunn til å tro at mange elever som er i en mottaksklasse har et enda større behov for en følelse av trygghet og tilhørighet. Dette fordi de akkurat har kommet til landet og at alt dermed er helt nytt for dem. De kan ikke språket og kjenner ikke til kulturen eller samfunnet. Læreren som ble intervjuet legger blant annet vekt på hvordan hun skal ta i mot elevene sine gjennom samtaler med hjemmet. Dette viser at hun er opptatt av å fra begynnelsen av, legge til rette best mulig for nye elever. Et annet eksempel på at hun legger til rette for trygghet, er når hun benytter de andre elevene som tolker. Dette bidrar til at de nye elevene som ikke forstår språket forstår hva som skal gjøres. Hun bruker også illustrasjoner og er tydelig i kroppsspråket sitt, noe som også kan være med å bidra til at elevene forstår hva som skal skje. Dette fører til en viss forutsigbarhet for elevene, og det kan det være grunn til å tro at dette kan være med på å bidra til at de føler seg trygge.

5.3 Viktigheten av et godt skole-hjem samarbeid

Av OECD rapporten: *Parents as partners in schooling 5* (1997) og artikkelen *Students well being* etter PISA- testene i 2015 kan vi se at skole-hjem samarbeidet er svært viktig for hvordan elevene gjør det på skolen i forhold til både utvikling og motivasjon for skolearbeidet. Som vi ser av funnene i denne studien er det tydelig at den aktuelle læreren er opptatt av samarbeidet med hjemmet, og hun ser det som viktig for å bygge relasjoner. Hun er spesielt opptatt av å vite noe om hvordan hun skal ta imot eleven, samt hvordan hun best kan legge til rette for enkelteleven. Foreldresamarbeidet er som nevnt viktig for å kunne forstå eleven, og for å få til et best mulig læringsutbytte og utvikling hos eleven. Det er som vi har sett tidligere også lovpålagt gjennom forskriften til opplæringsloven. Det som i tillegg kom frem i denne studien og som er verdt å trekke frem er viktigheten av at foreldrene har et positivt syn på læreren, og viser det ovenfor eleven. Dette er et viktig funn, og læreren understreket dette som et viktig aspekt for å kunne skape gode relasjoner til den enkelte elev. Ved at eleven fra starten av har et positivt syn på læreren, kan det være grunn til å tro at det blir lettere å skape gode relasjoner til eleven raskere. Her blir det viktig at forventningene til foreldrene er tydelige fra skolen og lærers side. Et aspekt ved dette, er at måten man jobber på og er i væremåten som lærer kan bidra til å oppnå et positivt syn fra foreldrene. Et annet aspekt er at skolen og læreren blir avhengige av at samarbeidet fungerer godt. Derfor må skolen og lærer stille krav til foreldrene om å støtte opp under skolen for at man i fellesskap skal kunne få til gode relasjoner, og dermed et godt grunnlag for læring og utvikling hos den

enkelte elev. Her kommer vi altså inn på forventningsavklaringer som en viktig del av arbeidet med skole-hjem samarbeid.

5.3.1 Kulturforskjeller

Kulturforskjeller er et område denne studien kommer dypere inn på, og det ble trukket frem av læreren når det dreide seg om skole-hjem samarbeidet. Både Bouakaz (2009) og Evensen (2014) skriver om det, og begge påpeker at minoritetsforeldres tidligere erfaringer med skole påvirker hvordan de forholder seg til skolen her. Læreren i denne studien var opptatt av at man må presisere overfor foreldrene at man ønsker at de skal delta i sine barns skolegang. Her stiller hun tydelige krav til engasjement og avklarer forventningene mellom lærer og foreldre. Det kan tenkes at hun mener at foreldrenes tidligere erfaringer kan påvirke hvordan de forholder seg til skolen. Hun nevner også at det på grunn av kulturforskjeller kan være at foreldrene har et helt annet syn på hvordan de skal forholde seg til skolen enn det vi gjør her i Norge. Dette er noe, blant annet Bouakaz (2009) også understreker i sin studie. Ut i fra observasjonene under et foreldremøte, kan vi se at det vi har sett av PISA- resultatene fra 2015 ble presisert. Nemlig at elever som har foreldre som engasjerer seg i sine barns skolegang er elever som i større grad er motiverte for skolearbeidet, og dermed også gjør det bedre på skolen. Hensikten med dette kan antas å være å avklare forventninger til foreldrene, og tydeliggjøre det faktum at deres engasjement og støtte er avgjørende for at elevene skal kunne lykkes i skolen. Det som også formidles gjennom dette er at lærerne ønsker at elevene skal gjøre det bra, men at det er lettere å få det til dersom man samarbeider.

5.3.2 Bruken av tolk

Et relevant funn ved dette foreldremøtet, som kan være verdt å trekke frem er det faktum at foreldremøtet var avhengig av et flertalls tolker. Det var en interessant og til tider humoristisk opplevelse å se hvordan lærernes innhold raskt ble oversatt av et titalls tolker samtidig. Her kan det være relevant å stille spørsmål ved bruken av tolk og måten å holde et foreldremøte på. Vi ser av forskning at minoritetsforeldre mangler kunnskap om skolens innhold og pedagogiske metoder, samt at språket er en utfordring for samarbeidet, dermed kan det stilles spørsmål ved måten det ble gitt slik viktig informasjon på. Utdanningsdirektoratet (2016a) understreker viktigheten av å bruke tolk både for å ivareta barnas rettigheter, men også for å få til kommunikasjon mellom skole og hjem, og unngå misforståelser. Under dette foreldremøtet var det svært mange foreldre med felles tolker for hvert felles språk, og dermed

kan det være vanskelig å vite om informasjonen faktisk kom frem til foreldrene. Det kan også tenkes at mye som ble forsøkt formidlet av lærerne på foreldremøtet, var vanskelig å oversette direkte for tolkene med tanke på forskjeller som kan finnes mellom språk.

5.4 Forventninger til elevene

Et viktig område som denne studien har gått nærmere inn på er som nevnt tidligere forventninger. Vi har i det tidligere sett på forventninger fra skole og lærer til foreldre. Studien har også gått nærmere inn på forventninger mellom lærer og elev. Forskning viser at å ha høye forventninger til elevene sine, sammen med støtte og veiledning kan utgjøre en betydelig forskjell for elevene i positiv forstand (Bø & Stenersen Hovdenak, 2011, s.73–74). Denne studien viser at den aktuelle læreren stiller krav til elevene sine og har forventninger til dem. Et viktig funn er når hun sier tydelig i fra til en elev fordi eleven forstyrrer. Her er læreren tydelig på hva som forventes gjennom både å si i fra med en gang, samt ved å si det foran resten av klassen. I teorien kan vi se at fokuset er rettet mot forventninger til hva de kan mestre skolefaglig. Her kan det likevel antas at det er like viktig å ha forventninger til oppførsel. Det kan være grunn til å tro at det for elevene er lettere å forholde seg til en tydelig voksenperson, enn det motsatte. I dette tilfellet er læreren ekstra «varm» mot eleven i etterkant av tilsnakken, og her kan det være grunn til å tro at hun er det for å understreke at «nå er vi ferdige med det». Dette er også et godt eksempel på mentalisering. Læreren er tydelig på at hun ikke setter pris på oppførselen, men i etterkant understreker hun at de nå er ferdige med situasjonen og eleven blir behandlet lik som alle andre. Hun er altså oppmerksom på hvordan egen atferd påvirker eleven.

5.5 Lek og dens betydning

Lek og fysisk aktivitet er et annet område som denne studien har gått nærmere inn på, og som var et område som skilte seg ut i forskningsprosessen. Læreren benytter mye lek og fysisk aktivitet i undervisningen sin. Klassen har blant annet ett kvarters fysisk aktivitet hver dag. Læreren hevdet at «Det er det de er bygget for, de er jo ikke bygget for å sitte på en stol ved en pult». Det ble også observert at læreren ofte satt i gang en lek dersom hun så at det var behov for det. Forskning viser at elevene ved fysisk aktivitet «blir mer opplagte og motiverte, og det blir mindre uro og økt konsentrasjon.» (Utdannings- og forskningsdepartementet, 2004, s.53). Det å være i fysisk aktivitet og leke er noe vi ser at elevene liker svært godt, og dermed kan det være med på å bidra til motivasjon hos elevene. Lillemyr (2011) hevder at leken for

barn ofte er motivasjon i seg selv og at barn gjerne leker for å leke. Leken kan også bidra til å stimulere elevenes motivasjon for nye aktiviteter, og barn har et sterkt behov for lek langt opp i skolealderen. Det kan dermed være grunn til å tro at gjennom å leke mye vil elevene være positive og motiverte for andre og nye aktiviteter som blir arrangert og lagt opp til. Videre kan en tenke seg at det legger et godt grunnlag for læring, samt at det er positivt for det sosiale miljøet og relasjonene elever i mellom.

Det kan være grunn til å tro at for elever i en mottaksklasse, hvor det for alle elevene er svært mye nytt og mange omveltninger i livene deres kan være ekstra viktig å få lov til å leke og le sammen. Læreren trekker blant annet frem at leken avler spontanitet og glede, noe som igjen kan hjelpe dem å glemme vonde ting eller bare det at de ikke kan språket. Elevene får lov til å være sammen og ha det gøy. Samtidig kan leken skape muligheter for dem til å bygge relasjoner til hverandre. Gjennom å leke både fritt og styrt, og ha ulike konkurranser, stafetter og samarbeidsoppgaver får de mulighet til å både bli godt kjent med hverandre, men også lære å samhandle og kommunisere. Som nevnt tidligere kan leken være en arena for samspill og det å skape vennsksrelasjoner elevene i mellom. I leken tilegner barna seg kunnskap, prøver den ut og oppnår evner som de kan bruke i andre sammenhenger (Lillemyr, 2011, s.37). Leken kan være en fin arena for å lære å kjenne hverandre, samt for å lære seg å etablere relasjoner til hverandre. Den kan dermed bidra til å legge til rette for livsmestring som understrekes i både formålsparagrafen, og av læreren i intervjuet. Hun understreker at det å kunne skape nye relasjoner til nye mennesker er noe elevene må mestre selv for å mestre livet. Dette gjennom å blant annet lære seg hvordan man skal være mot hverandre og hvordan man samhandler med andre mennesker. Leken kan for mange elever være en trygg arena som gjør det lettere å teste ut ulike evner, og i denne sammenheng sosiale ferdigheter og språk.

Ifølge Lillemyr (2011) utvikler leken: språk, begrepsforståelse og barns kommunikative kompetanse. Leken er altså ikke bare positiv for det sosiale, men det kan også skje svært mye læring gjennom lek. Mye av hva som kan læres er allerede nevnt, men det er viktig å legge vekt på at barnet ofte lærer gjennom undring, eksperimentering, opplevelser og skapende aktiviteter. Gjennom leken får elevene muligheten til å lære på nettopp denne måten. Lillemyr (2011) hevder også at det ikke alltid er så lett for barn med flerkulturell bakgrunn å beherske det kulturelle referansesystemet, språket og den norske kulturens koder (s.191). Leken kan være en arena for å lære seg å mestre dette. Vi ser av funnene at det f.eks. er fokus på «norsk» vintersport. Dette er noe elevene ikke har noen erfaring med fra før, og dette må dermed også

læres. Det kan være grunn til å tro at å lære dette kan være med på å bidra til å lettere forstå den norske kulturens referansesystem. Elevene vil også ha et grunnlag for å vite hva det er snakk om og å kunne delta lettere når det f.eks. er skidag på den nye skolen, når de etterhvert begynner i en ordinær klasse.

6.0 Konklusjon

Hensikten med denne studien var å se på relasjonsbygging i en mottaksklasse. Oppgaven har tatt utgangspunkt i teori om de relevante områdene, samt presentert resultater av intervju og observasjoner. Dette har blitt benyttet for å belyse oppgavens problemstilling, som er følgende: *På hvilken måte legger en lærer i en mottaksklasse til rette for utvikling av trygge relasjoner i klassen?*

Oppsummert kan vi se at det er tre områder som samler funnene, og er viktigst for hvordan en lærer legger til rette for utvikling av trygge relasjoner i klassen. De tre områdene er skole-hjem samarbeid, se eleven – direkte relasjonsbygging, og lek og fysisk aktivitet. Læreren i studien er først og fremst svært opptatt av elevenes ve og vel. Hun er opptatt av at de skal føle seg trygge og hevder at det er viktig å fokusere på dette før en kan begynne å arbeide med det faglige. Dette stemmer overens med det teorien hevder er et fundament for læring. Det å føle tilhørighet er svært viktig og et grunnleggende behov hos alle mennesker, majoritets elever like fullt som minoritets elever. Læreren er også opptatt av relasjoner og trekker frem at relasjonen alltid er lærerens ansvar. Det er viktig å være observant på dette som lærer, fordi ens atferd påvirker eleven og hvordan han/hun forholder seg til deg. Vi ser at relasjoner er viktig og grunnleggende, og i dette tilfellet dreier det seg om minoritets elever. Det er verdt å nevne at dette gjelder alle elever, og at det alltid burde være hovedfokus hos læreren.

Læreren trekker frem skole- hjem samarbeidet som viktig for å kunne forstå den spesifikke eleven bedre, og for å legge et grunnlag for at relasjonen skal bli god gjennom en god relasjon til foreldrene. Som vi har sett kan det å samarbeide med innvandrerforeldre være annerledes enn å samarbeide med norske foreldre. Det kan være flere grunner til at det er annerledes, men språkforskjeller og kulturforskjeller kan sies å være hovedgrunnene. Vi har sett at foreldrenes tidligere erfaringer med skole vil påvirke forholdet de har til skolen i Norge. Dette vil spesielt gjelde i begynnelsen når de kommer til landet. Her blir det derfor ekstra viktig å uttrykke forventninger til foreldrene. Forventningsavklaringer vil bidra til at skole-hjem samarbeidet fungerer, samt at skolen skal kunne legge til rette for enkelteleven. Språket kan

også være en utfordring i form av at informasjon skal komme frem og forstås. Foreldremøtet er et eksempel på en situasjon hvor det kan stilles spørsmål til om informasjonen faktisk kom frem. Det kan være grunn til å tro at det finnes bedre rutiner og måter for å sikre at foreldrene har forstått det læreren ønsket å formidle.

Til slutt var fysisk aktivitet og lek også veldig viktig for læreren. Både for relasjonsbygging elev-elev, men også lærer-elev. Leken gir elevene mulighet til å være i nuet og være sammen på en litt annen måte enn i en vanlig undervisningstime. Leken legger også et godt grunnlag for at elevene kan lære mye om både seg selv og sine medelever. Elevene kan også lære mye om hvordan man samhandler i leken, og det kan være en svært fin arena for å utvikle både språkferdigheter og annen kunnskap.

Denne studien har gitt meg et innblikk i viktigheten av trygge relasjoner i skolen, samt en dypere forståelse av hvor viktig det er at elevene har tillit til læreren sin, og liker læreren sin. Ikke minst har jeg lært svært mye om skole-hjem samarbeid når det gjelder innvandrereforeldre. Jeg har fått en dypere forståelse for lekens betydning og sett hvor mye elevene lærer gjennom å leke. Jeg mener at lærere i «vanlige» klasser kunne ha hentet inspirasjon fra den aktuelle mottaksklassen som jeg selv har studert. Her sitter de ikke kun ved pulten sin hele dagen, men de får lære gjennom mange ulike aktiviteter. Opplæringen tilpasses elevenes evner og behov, noe de har krav på.

6.1 Videre forskning

Det er tydelig at den aktuelle læreren gjør mye riktig når det gjelder å legge til rette for trygge relasjoner i klassen. Likevel har det gjennom studien dukket opp flere tiltak for relasjonsbygging som læreren nevner som fine innsatser og eksempler på noe positivt de har gjort én gang. Det som er interessant er at det de har gjort som er bra og læreren trekker frem som gode innsatser, ikke innføres som en rutine eller som noe fast i arbeidet. Ved eventuell videre forskning, hadde det vært interessant å forske mer på hvorfor det er slik, og hva som må til for at slike positive og velfungerende tiltak blir innført som noe fast og rutinemessig.

7.0 Litteraturliste

- Barne og likestillingsdepartementet. (2013). *En helhetlig integreringspolitikk*. (Meld. St. 6. (2012- 2013)). Hentet fra: <https://www.regjeringen.no>.
- Bouakaz, L. (2009) *Föräldrasamverkan i mångkulturella skolor*. Lund: Studentlitteratur.
- Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2016). *Se eleven innenfra: Relasjonsarbeid og mentalisering på barnetrinnet*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Bø, A.K & Stenersen Hovdenak, S (2011) Faglig og personlig støtte: Om betydningen av en god relasjon mellom lærer og elev sett fra elevenes ståsted. Tidsskrift for ungdomssforskning 2011, 11 (1) s. 69-85. Hentet fra: <https://journals.hioa.no/index.php/ungdomsforskning/article/view/1038/918>
- Christoffersen, L. & Johannessen, A. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. Oslo: Abstrakt forlag.
- Evensen, T (2014) Hvorfor kommer de ikke? Minoritetsspråklige foreldres erfaringer med hjem- skole-samarbeid. I Ryen, E. & Standnes, G. (Red.) *NAFO – 10 år for flerkulturell barnehage og skole*. (s.119-134). Vallset: Oplandske bokforlag.
- Formålsparagrafen §1-1 i Opplæringsloven. (2018) Lov om grunnskolen og den videregående opplæringen. (LOV-1998-07-17-61). Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61#KAPITTEL_1
- Hanssen, P.H. & Røkenes, O.H. (2015) *Bære eller briste* (3. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Hauge, A, M. (2014) *Den felleskulturelle skolen* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kunnskapsdepartementet. (2006) *Forskrift til opplæringsloven*. Hentet 30.04.19 fra: https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2006-06-23-724/*#KAPITTEL_23
- Lillemyr, O.F. (2011) *Lek, opplevelse, læring* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

NESH (2016) *Forskningsetiske Retningslinjer for Samfunnsvitenskap, Humaniora, Juss og Teknologi*. Oslo: Norwegian National Committees for research ethics. Hentet fra: https://www.etikkom.no/globalassets/documents/publikasjoner-som-pdf/60125_fek_retningslinjer_nesh_digital.pdf

Nilssen, V. (2012) *Analyse i kvalitative studier*. Oslo: Universitetsforlaget

OECD (2017) PISA 2015 results: *Students well being – volume III* (s. 50). Hentet 04.04.19 fra: https://read.oecd-ilibrary.org/education/pisa-2015-results-volume-iii_9789264273856-en#page50

SSB (2019) Innvandring. Hentet 05.04.19 fra: <https://www.ssb.no/innvandring-og-innvandrere/faktaside/innvandring>

Store Norske Leksikon (2018) Innvandrere. Hentet 04.05.19 fra: <https://snl.no/innvandrere>

Strand, G. M. Dahl Berge, Å. og Steen- Olsen, T. (2017) Opplevelse av tilhørighet og inkludering i møtet mellom kulturer. I A.C. Bonnevie Lund (Red.), *Mangfold gjennom anerkjennelse og inkludering* (s.116-132) Oslo: Gyldendal Akademisk.

Utdannings- og forskningsdepartementet. (2004) *Kultur for læring*. (Meld. St. 30 (2003-2004)). Hentet fra <https://www.regjeringen.no>

Utdanningsdirektoratet (2012) *Veileder – Innføringstilbud til nyankomne minoritetsspråklige elever*. Hentet fra: https://www.udir.no/globalassets/upload/lov_regelverk/veiledere/veileder_innforingstilbud_020712.pdf

Utdanningsdirektoratet (2015) *Tilpasset opplæring og minoritetsspråklige elever*. Hentet 04.05.19 fra: <https://www.udir.no/laring-og-trivsel/tilpasset-opplaring/minoritetsspraklige/>

Utdanningsdirektoratet (2016a) *Behov for tolk i skole og barnehage*. Hentet 07.05.19 fra:

<https://www.udir.no/laring-og-trivsel/minoritetspraklige/behov-for-tolk-i-barnehage-og-skole/>

Utdanningsdirektoratet (2016b) *Hva er hjem- skole – samarbeid?* Hentet 05.04.19 fra:

<https://www.udir.no/kvalitet-og-kompetanse/samarbeid/hjem-skole-samarbeid/oversikt/>

Uthus, M. (2017) Et helsefremmende inkluderingsbegrep. I Uthus, M (Red.),

Elevenes psykiske helse i skolen (s.157- 185) Oslo: Gyldendal Akademisk.

8.0 Vedlegg

8.1 Vedlegg 1: Intervjuguide

Intervjuguide

Introduksjon til intervju: informasjon om studien, samtykke og anonymitet.

- Vil du si litt om hvor lenge du har jobbet som lærer?
- Så det er minoritetsfeltet som interesserer deg?
- Du sier du synes relasjonsbygging er viktig. Hvordan vil du definere en god relasjon?
- Hvorfor er det så viktig med relasjoner?
- Hvordan jobber du for å bygge de trygge, gode relasjonene?
- Hva med språket, synes du det er mer utfordrende å bygge relasjoner til mottakselever når språket ikke er der?
- Hvordan er det når det kommer nye elever, er det vanskelig å ta vare på de gamle relasjonene?
- Hvis det er mange nye elever på en gang, kan det være ekstra utfordrende?
- Så det å bevare gamle relasjoner, og samtidig skape nye. Hva tenker du om det?
- Hvordan jobber du for å bygge relasjoner elev- elev?
- Har dere noen kartleggingsverktøy for å sørge for gode relasjoner lærer- elev og elev- elev?
  - o Men har dere brukt det i mottak?
- Hva er banking time?
  - o Bruker du det med dine elever?
- Men sosiometrisen, dersom de gjør det på x.trinn. Gjør de det da på mottak og?

8.2 Vedlegg 2: Samtykkeskjema

Samtykkeskjema for intervju

Formålet med denne studien er å innhente informasjon til bacheloroppgave ved grunnskolelærerutdanningen ved NTNU. Problemstillingen som skal besvares er «*På hvilken måte legger en lærer i en mottaksklasse til rette for utvikling av trygge relasjoner i klassen?*».

Intervjuet vil foregå på tomannshånd og informanten sikres full anonymitet.

Personopplysninger og annen sensitiv informasjon om informantene blir ikke hentet inn.

Eneste opplysningen jeg trenger som omhandler informantene er hvor lenge du har arbeidet i skolen og hvilket trinn du underviser på. Navn på skole eller sted vil ikke framkomme. Ingen deltakere vil kunne gjenkjennes i publikasjon.

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke deg fra studien uten å oppgi noen grunn.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

-----
(Signert av prosjektdeltaker, dato)

